

David Kalhous

GRANUM CATALOGI PRAESULUM MORAVIAE
JAKO PRAMEN K DĚJINÁM MORAVY
V 10. STOLETÍ?*

Granum catalogi patří k těm historickým pramenům českého středověku, které nejsou příliš ceněny z hlediska spolehlivosti a původnosti svých zpráv. Odborná obec jej chápe spíše jako zajímavý doklad pozdní historické tradice a odraz nálad v Olomouci na počátku 15. věku. Pokud jde o zápisy vztahující se k ranému středověku, bere se z něho v potaz pouze odjinud neznámý rok obnovení olomouckého biskupství roku 1063.¹⁾

Není divů. Za hlavní pramen nejstarších vrstev *Grana* už jeho editor Johann Loserth označil Kosmu.²⁾ Autor donedávna jediného monografického článku Anton Breitenbach pak dokonce tvrdil, že anonym čerpal takřka výlučně z kroniky Přibíka Pulkavy z poloviny 14. století a dalších pozdních pramenů.³⁾ Vzájemný vztah doložil

---

* Příspěvek vznikl v rámci výzkumného záměru *Výzkumné středisko pro dějiny střední Evropy: prameny, země, kultura* MSM 0021622426. Rád bych zde poděkoval Michaele Malaníkové, Anně Pumprové a Dušanu Třeštíkovi za cenné připomínky.

¹⁾ Den vysvěcení biskupa Jana se však objevuje v *Martyrologiu Pragense* z 12. století, viz František GRAUS, *Necrologium Bohemicum – martyrologium pragense a stopy nekosmovského pojetí dějin*, ČsČH 15, 1967, s. 793.

²⁾ *Das Granum catalogi praesulum Moraviae. Nach der Handschrift des Olmützer Domkapitel-Archives*. Ed. J. Loserth, AfÖG 78, 1892, s. 55–56.

³⁾ Anthon BREITENBACH, *Ueber die Quellen und die Glaubwürdigkeit des „Granum Catalogi praesulum Moraviae“*, ZVGMSchl 6, 1902, s. 276–279. Z něho čerpal Ladislav HOSÁK, *Středověké vyprávěcí prameny k dějinám Moravy III*, Sborník Vysoké školy pedagogické: Historie 4, 1957, s. 111–114, který ovšem bohužel k problematice pramenů *Grana*

zejména u zpráv k letům 1091⁴⁾ a 1094,⁵⁾ ovšem závěr, který ze svého zjištění vyvodil, rozhodně nebyl nesporný. V *Granu* lze totiž narazit i na místa, jež na základě pozdně středověkých pramenů vysvětlíme jenom velmi obtížně. Bude tedy vhodné na tyto problematické pasáže upozornit a znovu si položit otázku, zda genezi *Grana* nelze objasnit jiným, přesvědčivějším způsobem. Pokud se nám podaří Breitenbachovy závěry zpochybnit, pokusíme se dále osvětlit význam *Grana* jako pramene starších českých a moravských dějin.

Náš rozbor zahájíme úvahou nad zápisem k l. 971,⁶⁾ neboť právě ten ukazuje jisté slabiny Breitenbachovy argumentace. K tomuto roku anonym zaznamenal zají-

nepřipojil vlastní postřehy. Novější studie Lubomíra E. HAVLÍKA, *Granum catholoci praesulum Moraviae*, Zborník prací filozofické fakulty University Komenského: *Historica* 43, 1996 (1997), s. 87–99, představovala pokus nalézt velkomoravský pramen *Grana*. K jeho vývodům zde v pozn. 58. Jak J. Loserth, tak A. Breitenbach ještě upozorňovali, že se v anonymní kronice ozývá tradice zprostředkovaná legendou *Tempore Michaelis imperatoris*. Tyto výpůjčky jsou dobře označeny třeba v poslední výběrové edici v *MMFH*. Kdy tzv. „moravská legenda“ (podle incipitu *Tempore Michaelis imperatoris*, dále i *TM*) vznikla, není zcela přesně známo. J. Ludvíkovský, *MMFH* II, s. 256–257, uvádí dosti široké rozmezí dané přibližně rokem 1100, před kterým byla sepsána její předloha *Vita Clementis cum translatione*, a zhruba létem 1350, do něhož se zhruba datuje její nejstarší rukopis. Dovolil bych si ještě upozornit na styčné plochy s *Quemadmodum* (po 1220), o nichž se dále zmíním.

⁴⁾ *Granum catalogi ad A. 1091*, s. 68: „*Industriosissimus princeps Wratisslaus rex Boemie primus ob rebellionem quondam fratris sui Gebhardi episcopi ecclesias Pragensem et Moraviensem pro se disiunxit et unionem earum effectualiter interrupit, nam Cosmam decanum Pragensi et Andream canonicum Pragensem Moraviensi prefecit ecclesiis, constituens in Moravia Olomucensem civitatem apud sanctum Petrum episcopalem de cetero sedem, que olim in Welegrad temporibus Swatopluk regum Moravie archiepiscopalis fuerat* ...“ Srov. *Przibiconis de Radenin dicti Pulkava Chronica Bohemiae ad A. 1092*. FRB V. Edd. J. Emler – J. Gebauer, Praha 1893, s. 62. Shody *Grana* s Pulkavou jsou zde vyznačeny potvrzením.

⁵⁾ *Granum catalogi ad A. 1094*, s. 68: „*Bretisslaus princeps regni Boemie filius prefati Wratizlai regis mittit ad imperatorem Henricum tercium in Magunciam Cosmam et Andream electos, supplicans, ut ipsos Maguntinensi archiepiscopo committeret consecrari. Quod per Richardum Maguntinensem archiepiscopum mox impletum est.*“ Viz *Przibiconis Chronica Bohemiae ad A. 1092*, s. 62.

⁶⁾ *Granum catalogi ad A. 971*, s. 46: „*Tempore sancti Adalberti Pragensis episcopi secundi anno episcopatus sui tercio Moraviensis episcopatus Pragensi episcopio Benedicti pape VII Othonisque imperatoris secundi confirmatione et pii Boleslai ducis consensu accedente usque ad tempora Severi episcopi Pragensis sexti et Wratizlai ducis Boemie fuit unitus.*“ A. Breitenbach považoval i tento záznam za odvozený z Pulkavovy kroniky, viz *Przibiconis Chronica Bohemiae*, s. 55: „*Gebhardus, Pragensis episcopus, praecavere volens, ne ex obitu Johannis, quondam episcopi Moravie, qui eodem anno decesserat, Moraviensi ecclesie certa alius preficeretur episcopus, ad imperatoris predicti deducit noticiam, qualiter ex ordinatione quondam sancti Adalberti, Pragensis episcopi, temporibus primi Ottoni imperatoris ecclesia*

mavou zprávu s vazbou nejenom na dějiny moravského, ale také pražského biskupství. Napsal totiž, že po desetileté sedisvakanci bylo za pontifikátu sv. Vojtěcha (983–997) a Benedikta VII. (973–983) potvrzením císaře Oty II. (973–983) a se souhlasem knížete Boleslava II. (972–999) sjednoceno moravské biskupství s pražským.⁷⁾

Pokud se jedná o přesnou dikci, pořadí papeže Benedikta a další údaje, ani z Pulkavy, ani z Kosmovy kroniky nemohl neznámý spisovatel opisovat. Jednak proto, že se těchto kronikách (ani v žádném jiném domácím středověkém prameni) zpráva k roku 971 nevyskytuje, jednak z toho důvodu, že záznamy vztahující se k roku 1086, v nichž se zmiňují v souvislosti se sjednocením pražského a moravského biskupství papež Benedikt, císař Ota i sv. Vojtěch, zase rozhodně neobsahují všechny údaje, které lze číst v *Granu*, ba dokonce jsou s nimi v rozporu, neboť se zmiňují o Otovi I. A není tomu tak ani v rukopisech proslulé listiny pro pražské biskupství z dubna 1086.⁸⁾ Neznámý kompilátor navíc nemohl údajnou historii onoho roku 971 doplnit za pomoci jiných dochovaných historických děl 10. věku, protože právě v tom by mu zabránilo zdánlivě nesmyslné datum 971. Zdá se tedy, že z Pulkavovy kroniky zde autor *Grana* čerpat nemohl.

Moraviensis Pragensi episcopio fuisset unita, et qualiter Benedicti pape fuisset desuper confirmacio subsequata, ...“

⁷⁾ K interpretaci David KALHOUS, *Záhadné počátky pražského biskupství*, in: E. Doležalová – R. Novotný – P. Soukup (red.), *Evropa a Čechy na konci středověku*. Sborník příspěvků věnovaných Františku Šmahelovi, Praha 2004, s. 199–200, 206–207. Jde o proměnu pražské tradice o sjednocení pražského a moravského biskupství v třetí verzi historie o počátcích pražského biskupství, k níž došlo nejspíše za biskupa Jaromíra. Dokládá ji listina *Diplomata Heinrici IV.*, 2. MGH *Diplomata* 6. 2. Edd. D. von Gladiss – A. Gawlik, Hannover 1959, č. 390, s. 516, kde se tvrdí, že „*Pragensis episcopatus ... ab inicio per totum Boemie ac Moravie ducatum unus et integer constitutus est.*“ Opatrný a zdrženlivý postoj k této tradici, negující legitimitu existence moravského biskupství, zaujímá již Kosmas, který upravuje její text v tom smyslu, že olomoucké biskupství bylo založeno nikoli bez souhlasu Jaromírových předchůdců, ale naopak s jejich svolením, viz poznámkový aparát listiny. Pokud by autoru *Grana* vadil fakt, že Pulkava cituje listinu k roku 1086, jež tvrdí, že pražské a olomoucké biskupství bylo původně jedním celkem, mohl tyto informace prostě vynechat. Navíc je otázka, nakolik tato dosti časovým účinkem a významem omezená akce biskupa Jaromíra mohla vzrušovat olomouckého historika počátku 15. století, jenž se mohl dovolávat sv. Cyrila a Metoděje.

⁸⁾ Že údaj *Grana* velmi dobře odpovídá tomu, co se mohlo odehrát někdy roku 983 (tedy nikoli v třetím roce Vojtěchova episkopátu), ukazují v práci *Záhadné počátky pražského biskupství*, s. 199–200. Podobný charakter jako záznam k roku 971 má i jiná zpráva, v níž se hovoří o tom, jak papež Jan VIII. poslal Metoděje zpět na Moravu, která se ovšem v *Granu* pojí s rokem 901, anebo ta relace, ve které se píše o obnovení moravského biskupství, viz *Granum catalogi ad A. 901*, s. 64; tamtéž, s. 67. Údaje o vládě císařů a pontifikátech papežů obsahuje v listinách a listech českého původu pouze snad autentický slib Boleslava II. a velmožů sv. Vojtěchovi z roku 992, viz *CDB I*. Ed. G. Friedrich, Pragae 1904–1907, č. 37, s. 43.

Na jedné straně by bylo možné uvažovat o tom, že autor *Grana* k doplnění údajů Příbika Pulkavy užil nějakého jiného pramene, např. kroniky Martina z Opavy,⁹⁾ kde se skutečně vyskytují přesnější údaje o jednotlivých pontifikátech či letech vlády králů a císařů. Problém, který by pro našeho kompilátora představoval fakt, že tato data nejsou v kronice Martina z Opavy svázána s konkrétními roky, mohl navíc snadno překlénout. Dále by pak ve prospěch této hypotézy svědčilo, že Martinus Polonus spojuje Benedikta VII. s panováním císaře Oty II. a dokonce tvrdí, že smrt sv. Vojtěcha spadá do téže doby, k roku 975.¹⁰⁾ Na druhou stranu nelze pomínout, že mezi zprávami Pulkavy a *Grana* k roku 1086, potažmo 971, neexistuje žádná textová shoda a úvaha o užití kroniky Martina z Opavy se tudíž opírá pouze o potřebu prokázat pozdní dobu vzniku námi analyzované zprávy. Tím se ovšem ocitáme ve zrádné pasti bludného kruhu. Proč tedy zbytečně přijímat komplikovanou hypotézu o interpolaci Pulkavovy zmínky a nezávažně vysvětlení prostší, a to že *Granum* prostě z Pulkavy neopisovalo a že oba autoři čerpali ze společného pramene?¹¹⁾

Tuto hypotézu totiž nepodporuje jenom záznam k roku 971. Existují i další, důraznější argumenty, jež bude nyní třeba uvážit. Povšimněme si toho, že Pulkava ve své kronice podobně jako Kosmas uvádí olomouckého biskupa Wezila a přitom v *Granu* o něm nic nenajdeme. Bylo by však s podivem, že by byl pozdního kronikáře olomouckého biskupství nezajímala právě jeden z olomouckých biskupů. Podobně je tomu s biskupem Gezem (či Getem), rovněž zmiňovaným ve starých pramenech a přitom neznámým olomoucké tradici. Ta se naopak jako jediná prostřednictvím *Grana*¹²⁾ a *Olomouckého nekrologia*¹³⁾ zmiňuje o biskupu Petrovi. I když

⁹⁾ Za upozornění na kroniku Martina z Opavy v této souvislosti děkuji D. Třeštíkoví. Vzhledem k tomu, že lze takové údaje nalézt i v dalších kronikách, např. u *Annalysty Saxa. MGH SS VI*. Ed. P. Kilon, Hannoverae 1844, s. 542–777, není ovšem možné bezpečně prokázat původ podobných úprav, ani určit chronologii případných interpolací.

¹⁰⁾ *Martini Opaviensis Chronicon pontificum et imperatorum*. MGH SS XXII. Ed. L. Weiland, Hannoverae 1872, s. 431–432, 465.

¹¹⁾ Ještě by bylo možno přijít s jednou námitkou: jak vysvětlit, že autor *Grana* dospěl pouze na základě této oblíbené kroniky např. k papeži Alexandru II. či Janu VIII., o nichž se mluví ve zprávách, jež jsou svou dikcí zmínce k r. 971 blízké? Vždyť papeže Jana s cyrilometodějskou tradicí nespojuje ani Martin z Opavy, ani domácí tradice známá z jiných pramenů. A i kdybychom přijali hypotézu, že autor *Grana* k doplnění neúplného záznamu užil Martina Opavského, neznamenal by to ještě, že musela být doplňovaná zpráva převzata z kroniky Pulkavovy. I v tomto případě by tedy bylo možné akceptovat závěr, že náš tvůrce užíval nějakého jiného, staršího pramene, dnes už ovšem neznámého, a že údaje, které převzal, mají jistou hodnotu.

¹²⁾ *Granum catalogi ad A. 1096*, s. 69. Zpráva sama byla zřejmě znešvařena nějakým pozdním dodatkem, neboť se v ní také tvrdí, že Petr byl strahovským kanovníkem, což pochoitelně není možné.

lze objasnit, proč tomu tak je,¹⁴⁾ nic to nemění na skutečnosti, že pouze z Pulkavy a *Olomouckého nekrologia* by zde anonymní kompilátor čerpat nemohl. Pulkava totiž biskupa Petra nezná, *Olomoucké nekrologium* zase nevymezuje letopočty jeho pontifikát. Jeví se mi tedy opět jako pravděpodobnější varianta, že autoru *Grana* k ruce stál nějaký jiný text.¹⁵⁾

Co se týče dalších záznamů, které A. Breitenbach opět jednoznačně spojil s Pulkavou, lze o jejich původu rozhodnout jenom velmi obtížně, neboť se jedná o zprávy velmi stručné, vyskytující se navíc běžně v mnoha jiných domácích pramenech. K často opakovaným letopočtům patří jistě relace k roku 894, kterou neznámý pražský letopisec spojil s Bořivojovým křtem zřejmě již v půli 11. století.¹⁶⁾ Podobný případ představuje zmínka o zavraždění sv. Václava, uvedená v *Granu* k roku 928.¹⁷⁾

¹³⁾ *Necrologium Olomucense. Handschrift der königlichen Bibliothek in Stockholm*. Ed. B. Dudík, AfÖG 59, 1880, s. 648. V *Horologiu olomouckém* se rovněž k 3. 7. uvádí: „Obiit Petrus V^{as} episcopus Olom.“

¹⁴⁾ K vysvětlení zdánlivé nesrovnalosti v řadě olomouckých biskupů by mohla přispět hypotéza Bedy Dudíka, Bertholda Bretholze ad., kteří tvrdí, že Wezil a Ondřej jsou jedna a táž osoba, viz např. *Cosmae Pragensis Chronica Bohemorum. MGH SRG N. S.* Ed. B. Bretholz, Berolini 1923, s. 156, pozn. 2. Bylo by například možné uvažovat o tom, že Wezil bylo původní jméno olomouckého biskupa, který se svým svěcením přijal jméno Ondřej, pod nímž a jenom pod nímž jej zná zase olomoucká tradice. Příklady podobné změny jména známe i z českých dějin (Vojtěch-Adalbert, Jaromír-Gebhard, Jindřich-Zdík). Tomu odpovídá skutečnost, že celkový počet olomouckých biskupů vychází např. v případě biskupa Jana II. jak v *Necrologiu olomouckém*, tak v *Mnichu Sázavském* a v *Granu* stejně – výjimkou jsou zde *AGO*, jež považují Jana II. za biskupa sedmého. A navíc by tato hypotéza objasňovala, proč se Wezil, zmiňovaný před rokem 1090, z pramenů najednou vytrácí, a k roku 1090 už slyšíme o biskupu Ondřejovi. F. GRAUS, *Necrologium Bohemicum*, s. 797, sice uvádí, že biskup Wezilo zemřel 3. 7. 1091, nicméně historické prameny se o tom nezmiňují. Naopak by bylo možné uvažovat o tom, že neznámý Gez, zesnulý podle *Necrologia Bohemica*. Ed. F. Graus, s. 806, 3. července, biskup Petr, jež na základě údajů *Necrologia Olomucense*, s. 648, zemřel týž den, a konečně biskup Geto, jehož zmiňují k r. 1100 *Annales Pragenses*. FRB II. 2. Ed. J. Emler, Praha 1875, s. 378, jsou jedna a táž osoba. Odpovídal by tomu i fakt, že je Petr v olomoucké tradici chápán jako pátý biskup. Viz pozn. 13 této práce.

¹⁵⁾ Uvažovat v tomto případě o ústní tradici nelze, neboť ústní podání většinou není s to uchovat povědomí, nerku-li přesné vědění, o minulých událostech déle než dvě generace. K zapominání samotných aktérů události viz Johannes FRIED, *Schleier der Erinnerung. Grundzüge einer historischen Memorik*, München 2004.

¹⁶⁾ *Granum catalogi ad A. 894*, s. 64: „Beatus Metudius Borziwoy ducem Boemie maritum sancte Ludmille baptizavit.“ Díkce zprávy po mém soudu nedovoluje usuzovat na nějaký konkrétní pramen.

¹⁷⁾ *Granum catalogi ad A. 928*, s. 66: „Beatus Wenceslaus dux Boemie ab impio fratre suo Boleslao martyrio est coronatus.“ Pokud jde o letopočet, neshoduje se v něm *Granum*

A nejinak je tomu i u zprávy o smrti sv. Vojtěcha, již náš „historik“ spojuje s rokem 996.¹⁸⁾ Obě posledně jmenované relace jsou pak po mém soudu mnohem bližší tradici reprezentované *Českými anály* (dále *AB*). Prokazují to shodné formulace, jichž užívají jak *Annales Bohemici*, tak *Granum*, nikoli však Pulkava.

Zpochybněním hypotézy A. Breitenbacha o Přibíku Pulkavovi jako hlavním prameni *Grana* dospíváme k úkolu přesněji postihnout a charakterizovat zdroj informací, z něhož *Granum* čerpalo. Položme si tedy otázku, kdy a kde mohl tento jinak neznámý pramen vzniknout.

Vraťme se ještě k záznamu k l. 971. Už sám letopočet by ukazoval na vazbu k rodině pražských letopisů.¹⁹⁾ Když se totiž s touto tradicí seznámíme podrobněji,²⁰⁾ zjistíme, že kupodivu nepodává úplně zřetelný obraz ani o samých

s žádným dalším letopisným svodem, k omylu v datu však mohlo dojít velmi snadno, stačilo se zmýlit v jedné čárce. O blízkosti nějaké starší domácí tradici by naopak mohly svědčit formulační shody odkazující k *Annales Bohemici ad 929*. FRB II. 2. Ed. J. Emler, Praha 1875, s. 380: „*sanctus Wenceslaus martirio coronatur*“, či *Auctuariu Mellicense ad. A. 929*. MGH SS IX. Ed. W. Wattenbach, Hannover 1851, s. 536: „*Sanctus Wenceslaus glorioso martyrio coronatur*“. Je ovšem pozoruhodné v kontextu našich úvah o záznamu k roku 971, že jsou to právě *České letopisy* (pro *Auctarium!*), které spojují s rokem 974 vysvěcení prvního pražského biskupa Dětmara. (a srovnání *Przibiconis Chronica Bohemiae*, s. 20: „*Passus autem et interfectus est sanctus Wenceslaus a fratre suo Boleslao in urbe Boleslav predicta anno Dominice incarnationis DCCCCXXIX, IIII kal. Octobris*.“

¹⁸⁾ *Granum catalogi ad A. 996*, s. 66: „*Beatus Adalbertus Pragensis ecclesie (episcopus) secundus in Prussia martyrio est coronatus*.“ Se stejným rokem tuto událost spojilo a podobnou dikcí popsalo *Monachi Sazaviensis Continuatio Cosmae ad A. 996*. FRB II. 1. Ed. J. Emler, Praha 1874, s. 240: „*Sanctus Adalbertus, episcopus Boemorum secundus de Praga civitate, a Pruzis glorioso martyrio IX Kal. Maii coronatur*“, nebo *Annales Bohemici ad A. 998*, s. 381: „*Sanctus Adalbertus, Boemorum secundus episcopus, martyrio coronatus est*.“ Podobně *Auctarium Mellicense ad. A. 998*, s. 536: „*Sanctus Adalbertus Pragensis episcopus secundus glorioso martyrio a Brucis coronatur*“; *Ekkehardi Chronicon Universale ad 994*. MGH SS VI. Ed. G. Waitz – P. Kilon, Hannover 1846, s. 191: „*Sanctus Adalbertus, episcopus de Praga civitate, a Prucis martyrio coronatur*“. K roku 996 uvádí smrt sv. Vojtěcha sama *Cosmae Chronica* I. 31, s. 55–56. Údajný pramen, tedy *Przibiconis Chronica Bohemiae*, s. 31, píše: „*Anno Domini DCCCCXCVI, nono kalendas Maii sanctus Adalbertus, secundus Pragensis episcopus, sicut permittitur, passus est*.“

¹⁹⁾ Tímto směrem ukazují prameny citované v pozn. 17 a 18.

²⁰⁾ O ní alespoň Dušan TŘEŠTÍK, *Anfänge der böhmischen Geschichtsschreibung. Die ältesten Prager Annalen*, Studia Źródloznawcze – Commentationes 20, 1978, s. 1–37. Vážné pochybnosti o naší schopnosti rekonstruovat tento pramen vznesl ve své netištěné diplomové práci Jaroslav ZEZULČÍK, *Anály hradištsko-opatovické*, Olomouc 1984, jenž naopak za společný pramen *AP*, *AGO*, *AB* ad. prohlásil na Kosmovi a hradištských zápisích založené hradištské letopisy.

počátcích pražského biskupství,²¹⁾ přestože pramen, z něhož původně pochází, vznikl již v půli 11. století. Kosmas, který z těchto zmizelých letopisů rovněž vycházel, například tvrdí, že biskup Dětmar zemřel už roku 969.²²⁾ K témuž roku klade i vysvěcení sv. Vojtěcha.²³⁾ Podobné chronologické schéma nám zprostředkovávají i *Anály hradištsko-opatovické* (dále *AGO*),²⁴⁾ nebo *Anály pražské* (dále *AP*).²⁵⁾ Jedná se sice o data porušená, avšak právě s jejich pomocí by bylo možné vysvětlit zdánlivě nesmyslný letopočet 971. Spojil-li totiž náš kompilátor (nebo spíše jeho předloha) rok 969 se smrtí biskupa Dětmara a rovněž s nastolením jeho nástupce, mohl by také svázat rok 971 s děním za Vojtěchova biskupství. Pokud jde o tvrzení, že se jednalo o „*třetí rok Vojtěchova episkopátu*“, tedy o rok 985/986, musíme spíše počítat s tím, že se jedná až o dodatečnou úvahu neznámého kompilátora. Přijmeme-li totiž obsah zprávy za možný, ba dokonce autentický, nemohlo k událostem zde popisovaným dojít roku 985/986, protože tehdy už nebyli ani Benedikt VII., ani Ota II. naživu.²⁶⁾ Základ tradice, která byla k dispozici, tedy mohla představovat zpráva o sjednocení pražského a moravského biskupství za episkopátu biskupa Vojtěcha. Tu porušená pražská tradice spojila s datem 971. O něco později záznam někdo na základě dalších znalostí české analistiky obohatil o tvrzení, že se jedná o „*třetí rok Vojtěchova episkopátu*“.

Díky předchozí analýze víme zatím jistě pouze to, že pramen *Grana* byl nějakým způsobem bližší „pražské“ tradici. Dále můžeme předpokládat, že obsahoval záznamy čistě domácího, olomouckého původu: svědčí o tom zpráva o biskupu Petrovi, jehož zná pouze olomoucká tradice.²⁷⁾ Přesněji snad můžeme určit *datum ante quem* vzniku této předlohy. Můžeme zde navázat na úvahy o biskupech Petru

²¹⁾ *Annales Bohemici ad A. 974*, s. 381, spolu s některými polskými letopisy tvrdí, že roku 974 „*Pragensis ecclesia cepit habere episcopum nomine Ditmarum*“, naopak *Pražské letopisy* spojují založení pražského biskupství s rokem 966, viz *Annales Pragenses ad A. 966*. FRB II. 2. Ed. J. Emler, Praha 1875, s. 376: „*Hoc anno constitutus est Pragensis episcopus. Dethmarus primus Pragensis episcopus*.“ Není vyloučeno, že vzhledem k tomu, že byl první pražský biskup vysvěcen roku 976, mohla stát na počátku jedna zpráva: písafskou chybou se pak z DCCCCLXXVI stalo buď DCCCCLXXIV, nebo DCCCCLXVI.

²²⁾ *Cosmae Chronica* I. 24, s. 46.

²³⁾ Tamtéž, I. 25, s. 46–47.

²⁴⁾ *Annales Gradicensis et Opatovicenses ad A. 969*. FRB II. 2. Ed. J. Emler, Praha 1875, s. 387, které uvádějí, že Dětmar byl nastolen roku 957 a že jeho pontifikát trval 12 let.

²⁵⁾ *Annales Pragenses ad A. 968*, s. 376.

²⁶⁾ Za upozornění na logickou chybu, obsaženou ve starší verzi své práce, zde děkuji Marzeně Matla-Kozłowské.

²⁷⁾ Znalost nějaké domácí tradice ovšem nezpochybnil ani A. Breitenbach, uvažoval však pouze o nějakých listinách a o *Olomouckém nekrologiu*.

a Wezilovi (a jejich pořadí v řadě olomouckých biskupů) a zejména se budeme muset obrátit ke dvěma zprávám k letům 1063 a 1086. Obě uvádějí, že biskup Jan dosazený roku 1063 se souhlasem Jindřicha III. (IV.) a Alexandra II. byl nikoli prvním, ale třetím „moravským biskupem“.²⁸⁾ Stejně mluví i tzv. *Necrologium Bohemicum*, cenný pramen z půli 12. věku,²⁹⁾ starší olomoucké nekrologium z téže doby³⁰⁾ a také listina Jindřicha Zdíka, která z tohoto počítání vychází, neboť Zdík označuje jako „sedmého biskupa Olomoučanů“.³¹⁾ Rovněž *Mnich Sázavský* zmiňuje k 19. 2. 1126 smrt olomouckého biskupa Jana a uvádí, že byl v pořadí šestý.³²⁾ Díky tomu můžeme bezpečně tvrdit, že se už někdy za episkopátu Jindřicha Zdíka v Olomouci vědělo, že biskup Jan (1063?–1085) nebyl prvním biskupem na Moravě a že existovala rovněž snaha spojit tyto Janovy předchůdce s olomouckými biskupy do jedné řady. Konkrétnější vědění o těchto biskupech nám pak zprostředkovává *Granum*.³³⁾ Nelze tedy mít za pravděpodobné, že už v době Zdíkově odrážel osudy olomouckého biskupství nějaký letopis? A nebylo by možné dále přijmout také tvrzení, že tyto analý představují onen hledaný pramen *Grana*? *Mnich Sázavský* a *Necrologium Bohemicum* navíc naznačují, že toto dílko (anebo alespoň některé údaje v něm obsažené) mohlo být známo i mimo prostředí olomoucké kapituly. Avšak co onen ztracený letopis – nazvěme jej *Annales Olomucenses deperditi* (*AOd*) – obsahoval?³⁴⁾ A dokážeme s jeho pomocí vysvětlit všechny zprávy nejstarších vrstev *Grana*?

Abychom mohli v tomto směru postoupit dál, bude třeba podrobněji rozebrat problém vztahu *AOd* k *AGO*. Zajímat nás bude zejména hypotéza M. Švábenského, že se pramen *Grana* shoduje s asi mnohem širší redakcí *AGO*. O této redakci *AGO*

²⁸⁾ *Granum catalogi ad A. 1063*, s. 67.

²⁹⁾ F. GRAUS, *Necrologium Bohemicum*, s. 793. Jediný rukopis, v němž lze tuto cennou památku nalézt, pochází z 12. století a mj. obsahuje *Anály Hradištsko-opatovické*. O původu nekrologia naposledy uvažoval Michal DRAGOUN, *Necrologium Bohemicum: Příspěvek k otázce místa jeho vzniku*, DocP 20, 2002, s. 14–17, a naznačil, že by snad bylo možné pomýšlet na pražskou kapitolu, zatímco Martin WIHODA, *Benediktinská kapitola v dějinách kláštera Hradisko u Olomouce*, in: Ve stopách sv. Benedikta. Sborník příspěvků z konference Středověké kláštery v zemích Koruny české... Red. L. Jan – P. Obšusta, Brno 2002 (= *Disputationes Moraviae* 3), s. 34, pomýšlel spíše na klášter Hradisko.

³⁰⁾ *Necrologium Olomucense*, s. 654.

³¹⁾ *CDB I*, č. 116, s. 124: „VII^{us} Olomucensium episcopus“.

³²⁾ *Monachi Sazaviensis Continuatio Cosmae ad A. 1126*, s. 257.

³³⁾ Otázku „faktické“ spolehlivosti onoho vědění budu řešit v závěru studie.

³⁴⁾ S existencí dnes neznámých olomouckých narativních pramenů 12. století souhlasí nověji Martin WIHODA, *Mähren in der Geschichtsschreibung der Přemyslidenezeit*, *Historica N. S.* 10, 2003, s. 23–24.

dále předpokládá, že posloužila i autorovi ve fragmentu dochované tzv. *Moravské kroniky*, který se v leckterých formulacích *Granu* blíží.³⁵⁾ Problémem je však fakt, že se tzv. *Moravská kronika* a *AGO* nepřekrývají, a protože M. Švábenský nepodrobil oba prameny bližšímu zkoumání, nelze mít jejich vzájemný vztah za prokázaný. Vzhledem k tomu, že však předpokládáme obecně jistý vztah *Grana* k rodině pražských letopisů, nebude jistě na škodu zamyslet se nad tím, jak jich bylo případně užito.

Klíčovou zprávou, která by nám měla pomoci rozhodnout, jaký mohl být vztah *AOd* k pražské letopisné tradici, představuje zmínka o úmrtí císaře Arnulfa. To spojuje rodina pražských analů s léty 899,³⁶⁾ 900,³⁷⁾ či 901.³⁸⁾ Vzhledem k tomu, že *Granum* hovoří k l. 907 a 915 o Arnulfovi jako o živém, a s rokem 915 navíc spojuje obnovení Moravy, lze těžko uvěřit, že by v době, kdy se záznamy o Arnulfovi v předloze *Grana* objevily, měl jeho pořadatel k dispozici pramen z rodiny pražských letopisů. Podobně bychom jen s obtížemi vysvětlovali, jak to, že když se *AGO* zmiňují o Svatoplukově odchodu do kláštera roku 894,³⁹⁾ *Granum* naopak mluví o smrti Svatopluka I. až v souvislosti s rokem 900.⁴⁰⁾ Protože se v *Granu* o Arnulfovi mluví v relacích k r. 907 a 915, a protože je zároveň třeba mít za prokázané, že existuje vztah mezi rodinou pražských letopisů a *Granem*, musíme z těchto faktů vyvodit závěr, že se zprávy o Arnulfovi v předloze *Grana* musely objevit až později, nikoli ve chvíli, kdy měl pořadatel onoho letopisu ještě k dispozici *AGO* či nějaký jiný

³⁵⁾ Problém naposledy rozebral Mojmir ŠVÁBENSKÝ, *Tzv. moravská kronika*, StR 12, 1973, s. 192–194. Nezřetelněji patrný je vzájemný vztah *Grana* a tzv. *Moravské kroniky* ve zprávě k roku 1194, viz tamtéž, s. 197–198, a dále v textu Švábenského studie.

³⁶⁾ *Benedicti Minoritae dicti Chronica et eius continuatio ad A. 899*. Ed. L. Dušek, in: *Zakony Franciszkanske w Polsce I. Franciszkanie w polsce sredniowiecznej*, 2–3. Red. J. Kloczowski, Kraków, s. 330: „Obiit Arnolphus imperator cui successit filius eius (!) cognomento Infans.“

³⁷⁾ *Annales Gradicensis et Opatovicenses ad A. 900*, s. 385: „Arnolfus imperator obiit, moxque eodem anno Ungari morte illius audita collecto permagno exercitu Moravianorum gentem, quam illorum auxilio Arnolfus imperator sibi subdiderat, invadunt sibi que vendicant. Baioariorum quoque fines occupant, castella diruunt, ecclesias igni consumunt, populos iugulant, et ut magis magisque timeantur, interfectorum sese sanguine potant.“

³⁸⁾ *Annales Pragenses ad A. 901*, s. 376: „Alfonsus imperator obiit.“

³⁹⁾ *Annales Gradicensis et Opatovicenses ad A. 890*, s. 385: „Eodem vero anno, quo dux Boemie prefatus Borivoi est baptizatus, Zvatopluk, predictus rex Moravie, monachus factus est in Zober quodam cenobio Pannonie, sed quot annis ibi vixerit, posteritas certitudinem non accepit.“

⁴⁰⁾ *Granum catalogi ad A. 900*, s. 64.

pražské letopisné tradici příbuzný pramen.⁴¹⁾ To znamená, že lze v *Granu* vysledovat stopy dvou starších pramenů, případně že lze uvažovat o dvou redakcích *AOd*.

Ve prospěch hypotézy o dvou redakcích *AOd* by pak mohly svědčit další indicie, např. fakt, že se u zpráv o Svatoplukově pádu a o osudech Cyrila a Metoděje setkáváme se silným ohlasem velehradské tradice, blízké svou dikcí zřejmě poměrně pozdním legendám *TM*⁴²⁾ a *Quemadmodum*. Právě tato druhá redakce *AOd* by pak mohla být předlohou jak Pulkavovi, tak Dalimilově kronice.⁴³⁾ Oporou pro existenci nějakého společného pramene by kromě shod mezi *Granem* a Pulkavou mohlo být Dalimilovo ujištění, že císař Arnulf odpustil Svatoplukovi po sedmi letech,⁴⁴⁾ které v zásadě koresponduje se zmínkou *Grana*, že byl roku 907 tento kníže vlády zbaven, aby byl roku 915 Arnulfem znovu nastolen.⁴⁵⁾ A kromě toho již snad „pouze“ Dalimilovo tvrzení, že při psaní této kapitoly vycházel z nějaké „moravské kroniky“.⁴⁶⁾

Právě na vrub této druhé redakce *AOd* by pak snad bylo možné připsat – kromě většiny zpráv o Velké Moravě – i systematické vytváření velehradské tradice, která se v *Granu* projevuje velmi silně a jejíž původ se obvykle klade do doby po založení kláštera na Velehradě roku 1202, přičemž ji nejspíš lze spojit s pontifikátem Bruna ze Schauenburku.⁴⁷⁾

⁴¹⁾ Že jde ovšem o závěr značně nejistý, ukazují četné případy nesmyslné se opakujících či jinak porušených záznamů, jichž lze v různých letopisných svodech nalézt celou řadu.

⁴²⁾ Ten, kdo přepracovával *AOd*, pracoval dosti samostatně. Na rozdíl od *TM* totiž spojil Bořivojův křest nikoli s kajícím Svatoplukem II., ale se Svatoplukem I. Pokud jde o vztah k velkomoravské historii Příbika Pulkavy, rád bych na tomto místě upozornil, že Pulkava – na rozdíl od *Grana* – datuje zánik Moravy a Svatoplukův pád k roku 894 a tvrdí, že se Cyril a Metoděj ještě setkali v Římě. Navíc zná pouze jednoho Svatopluka.

⁴³⁾ S tím, že Dalimil a Pulkava vycházeli ze společného pramene, počítá ostatně i Marie BLÁHOVÁ, *Kronika tak řečeného Dalimila III*, Praha 1993, s. 209.

⁴⁴⁾ *Kronika tak řečeného Dalimila I*. Ed. J. Daňhelka a kol., Praha 1988, kap. 26, s. 316. Na možný vzájemný vztah těchto dvou děl upozornil nověji např. Lubomír E. HAVLÍK, *On the Dating in the Old Slav Literary Monuments and the Primary Slav Chronography*, *Studia Źrodloznawcze* 30, 1987, s. 16.

⁴⁵⁾ *Granum catalogi ad A. 907*, s. 64, a tamtéž k 915, s. 65.

⁴⁶⁾ *Kronika tak řečeného Dalimila*, kap. 26, s. 315. Literaturu k této otázce vypočítává M. BLÁHOVÁ, *Kronika tak řečeného Dalimila III*, s. 181.

⁴⁷⁾ Dušan TŘEŠTÍK, *Vynalezení tradice aneb Velehrad*, in: TÝŽ, *Myslitelství dějiny*, Praha – Litomyšl 1997, s. 153–157. Zřejmě do této doby bude asi třeba klást vznik skladby *Quemadmodum* (*TM* považují vzhledem k absenci velehradské tradice za starší). Motívem by zde mohla být snaha Přemysla Otakara II. a zejména Brunona ze Schauenburku o povýšení Olomouce na misijní arcibiskupství, jak nás o ní informuje zamítavý list Klimenta IV., viz *CDB V.2*, s. 98–99, č. 539, k tomu viz M. WIHODA, *Mähren in der Geschichtsschreibung der Přemyslidenzeit*, s. 7–9. Kromě pozdních cyrilometodějských legend patří k nejstarším

Předchozí úvahy nás dovedly ke zjištění, že autoři či redaktori *AOd* disponovali nějakým rukopisem pražských letopisů, domácimi záznamy a snad i pozdějšími velkomoravskými legendami. Že museli podnikat nějaká pátrání i mimo okruh narativních a hagiografických pramenů, prokazuje uvedení jména papeže Jana VIII.,⁴⁸⁾ který se v žádné z cyrilometodějských skladeb (a vůbec v české středověké tradici) nevykytuje. O vzájemných stycích mezi tímto papežem a Moravou se v Olomouci mohlo vědět např. z nedatovaného zlomku listu Jana VIII. Ludvíku Němci, v němž si tento papež pro sebe vyhrazuje rozhodování o provincii Panonie. Tento fragment je totiž obsažen ve stejném rukopise CO 205 jako samo *Granum*.⁴⁹⁾ Nicméně vzhledem k obsahu oněch odstavců a zejména s ohledem na skutečnost, že v nich nepadne ani slovo o Metodějovi, se mi zdá pravděpodobnější, že se tradice zakládala na jiném prameni. Protože se ve zprávě k roku 901 uvádí, že byl z Říma vyslán Janem VIII. na prosbu krále Svatopluka,⁵⁰⁾ domnívám se, že stejná jména padla rovněž v neznámé předloze. A jelikož se i z jiných důvodů uvažuje o tom, že list *Industrię tuę*⁵¹⁾ znalo české prostředí doby Kosmovy,⁵²⁾ bylo by snad možné, že o něm věděl rovněž autor

dokladům této tradice [*Sancti Prokopi*] *Vita antiqua*. Edd. V. Chaloupecký – B. Ryba, in: Václav CHALOUPECKÝ – Bohumil RYBA, *Středověké legendy prokopské. Jejich historický rozbor a texty*. Praha 1953, kap. 1, s. 112, sepsaná snad v okruhu kláštera Hradiště nejpozději v druhé polovině 13. století, viz Bohumil RYBA, *Obrat v posuzování priority prokopských legend a tzv. Břetislavových dekretů*, *StR* 3, 1968 (1970), s. 22–23. Přísně vzato však nelze vyloučit, že sama tradice byla starší, přičemž založení kláštera na Velehradě vyústilo ve snahu tento klášter s onou tradicí spojit.

⁴⁸⁾ *Granum catalogi ad A. 901*, s. 64. Vzhledem k tomu, že jej česká středověká tradice nezná, přišlo by mi absurdní, aby jej autor *Grana* doplnil z kroniky Martina z Opavy, přestože existuje vztah mezi Martinem Opavským a *Quemadmodum*, jež zase souvisí s *Granem*. Tento kronikář totiž ve svém díle hovoří o translaci sv. Klimenta sv. Cyrilem, zmiňuje ovšem při té příležitosti papeže Mikuláše, viz *Martini Opaviensis Chronicon*, s. 429. Nelze ovšem rozhodnout, zda tento údaj souvisí již s první redakcí *AOd* nejpozději 12. věku, nebo až s pozdější dobou biskupa Bruna.

⁴⁹⁾ Edici obsahuje *CDSI I*. Ed. R. Marsina, Bratislava 1971, č. 17, s. 14–15 [ante 14. 5. 873]. O rukopise samém píše Miroslav FLODR, *Skriptorium olomoucké. K počátkům písařské tvorby v českých zemích*, Brno 1960 (= Spisy FF UJEP 67), s. 66–73, 251–252.

⁵⁰⁾ *Granum catalogi ad A. 901*, s. 64: „Beatus Metudius a Johanne papa VIII ad vocationem ipsius regis Swatopluk ad ecclesiam suam Welegradensem remittitur, papali benedictione fulcitus.“ Velehrad samozřejmě spojila s Metodějem až pozdější tradice, jinak však obsah této krátké zprávy v zásadě koresponduje s onou bulou, v níž papež krom jiného vysvědčuje Metodějovu pravověrnost a posílá jej zpět na Moravu.

⁵¹⁾ *CDSI I*, č. 30, s. 23–25.

⁵²⁾ Nověji Dušan TŘEŠTÍK, *Kosmova kronika. Studie k počátkům českého dějepiscetví a politického myšlení*, Praha 1968, s. 55, uvádí, že je shodné s Kosmovým „privilegiem moraviensis ecclesie“. Nad tím, zda tuto listinu neznal autor *Grana*, uvažoval rovněž L. E.

AOd či některého z jeho pramenů. Právě znalost tohoto listu by také vysvětlovala, proč najednou do velkomoravské tradice pronikly zprávy o druhé Metodějově cestě do Říma či o kajícím Svatoplukovi, které autor *TM* rozhodně nemohl vyčíst ve svém hlavním prameni, *Vita Clementis cum translatione*. Hypotézu o užití papežských listin by nepřímo podporoval i fakt, že je diplomatických pramenů v dnešním *Granu* užito také na mnoha dalších místech.⁵³⁾ Podobně snad můžeme počítat se znalostí nějakých listin i v případě zprávy o obnovení olomouckého biskupství roku 1063, v níž neznámý kompilátor jmenuje Jindřicha III. (IV.)⁵⁴⁾ a Alexandra II.⁵⁵⁾

Asi se budeme moci jenom dohadovat o tom, kdy a kde se vynořily letopočty k dějinám 10. věku, zejména pokud jde o Jana a Silvestra.⁵⁶⁾ Konkrétní chronologické údaje anonymního podání podle mého nelze považovat za reálné, a to vzhledem k situaci té doby: Pokud by totiž došlo ke sjednocení obou diecézí roku 983, kdy se mohl setkat Benedikt VII. se sv. Vojtěchem, pak by desetiletá sedisvakance byla vymezena intervalem 973–983. Jenže právě k roku 976 poměrně spolehlivý pramen dosvědčuje moravského biskupa.⁵⁷⁾ Do podobně překerní situace bychom se dostali, kdybychom biskupa Jana ztotožnili s tím, který byl dosazen do čela jednoho z moravských biskupství brzy před rokem 900. Pak by totiž musel biskup Silvestr zemřít roku 944, a to by na jedné straně znamenalo, že sedisvakance trvala mnohem déle, na straně druhé bychom se pak opět dostali do obtíží při vysvětlování zmínky o moravském biskupovi z roku 976. Totéž platí i o všech dalších datech k dějinám

---

HAVLÍK, *On the Dating*, s. 15, který ovšem v rámci téže studie tento nápad zavrhl a vyjádřil se ve prospěch listiny Štěpána V. Nevysvětlil tím však výskyt jména papeže Jana VIII.

⁵³⁾ A. BREITENBACH, *Ueber die Quellen und die Glaubwürdigkeit*, s. 283–286.

⁵⁴⁾ Za povšimnutí stojí, že i Kosmas počítá říšské panovníky podle pořadí v řadě císařů a Jindřicha IV. tedy jmenuje jako Jindřicha III.

⁵⁵⁾ K tomu viz zde pozn. 11.

⁵⁶⁾ Moravou v 10. století se naposledy – po pracích Bertolda BRETOLZE, *Mähren und das Reich Herzog Boleslavs II.*, AfÖG 81, 1895, či nověji Zdeňka MĚŘÍNSKÉHO, *Morava v 10. století ve světle archeologických nálezů*, PA 77, 1986, s. 18–80 – zabývali Martin WIHODA, *Die mährische Eliten als Problem der Kontinuität (oder Diskontinuität) der böhmischen Geschichte*, in: *Die frühmittelalterliche Elite bei den Völkern des östlichen Mitteleuropas*. Red. P. Kouřil, Brno 2005 (= Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 25), s. 9–18, a Libor JAN, *Velká Morava mezi Východem a Západem*, in: Sv. Prokop, Čechy a střední Evropa. Red. P. Sommer, Praha 2006, s. 251–264.

⁵⁷⁾ *Mainzer Urkundenbuch I.* Hrsg. M. Stimming, Darmstadt 1932, č. 219, s. 135. Jde o soudní protokol, který se sice dochoval v rukopise 14. věku, ale je považován alespoň v pro nás důležitých partiích za pravý. K tomu přesvědčivě Dušan TŘEŠTÍK, *Moravský biskup*, in: T. Borovský – L. Jan – M. Wihoda (red.), *Ad vitam et honorem. Profesoru Jaroslavu Mezníkovi přátelé a žáci k pětasedmdesátým narozeninám*, Brno 2003, s. 212–214.

9. a 10. století, jež nemají oporu v jiných pramenech.⁵⁸⁾ Ostatně, když se nad nimi hlouběji zamyslíme, zjistíme, že jsou závislá na omylem vzniklém letopočtu 971, převzatém a domyšleném z pražské letopisné tradice poloviny 11. století. Snad právě jenom s pomocí tohoto data, zřejmě také s Bořivojovým křtem spojeného roku 894 a dále již jen na základě vlastních úvah stvořil neznámý skladatel 12. věku svou představu o chronologii dějin moravské církevní organizace na sklonku 9. a v 10. století. Znamená to ale automaticky, že si prostě olomoucký letopisec 12. věku jak jména, tak délku pontifikátu prvních biskupů Jana a Silvestra vymyslel?

I kdyby naše odpověď zněla ano, neznamenalo by to nutně, že by se v Olomouci první půli 12. století nevědělo o moravských biskupech 10. věku vůbec nic. Jisté povědomí o předchůdcích biskupa Jana ostatně máme dosvědčeno i v prostředí pražské svatovítské kapituly: vždyť samotný Kosmas zmiňuje moravského biskupa Vracena a uvádí, že spravoval svou diecézi před časy biskupa Šebíře.⁵⁹⁾ Pokud navíc přijmeme za svou představu o tom, že jeden z biskupů roku 900 a moravský biskup z roku 976 byli dle představ kanonického práva předchůdci biskupa olomouckého, pak by skutečně Jan mohl být počítán za třetího. Zdá se tedy, že za znalostmi letopisce 12. století mohlo stát více než jen matné povědomí o moravských biskupech 10. věku a olomoucká tradice.

Podánilo se nám prokázat, že mezi prameny *Grana* mohl figurovat i dnes ztracený olomoucký letopis, vzniklý nejpozději v době Zdíkově. Autor tohoto neznámého pramene, *Annales Olomucenses deperditi*, zřejmě vycházel z pražských letopisů a pak z nějakých domácích záznamů, možná uspořádaných, možná ne. Díky *Granu* víme, že obsahoval množství zajímavých zpráv, které ovšem nelze ověřit, a pokud ano, zdá se, že jde spíše o výsledek kombinačních schopností autora než o věrohodný zdroj informací k dějinám 9. a 10. věku. Předchozí úvahy navíc podporují existenci další redakce tohoto pramene, kterou lze spojovat s pontifikátem Bruna ze Schauenburka, neboť to byl právě on, kdo usiloval o povýšení olomouckého biskupství a dovolával se při tom existence starého arcibiskupství. Právě za jeho episkopátu pronikla zřejmě do onoho letopisu většina zpráv o Velké Moravě. Druhý redaktor *AOd* zkomponoval původní olomoucký letopis se zprávami legend *Tempore Michaelis imperatoris* a *Quemadmodum*. Využito snad bylo i listiny *Industrię tuę*. Hagiografickou tradici neznámý autor pouze uchytil do pevnější sítě letopočtů, přičemž se občas přesně nedržel její dikce a nepatrně ji upravil. S touto druhou redakcí

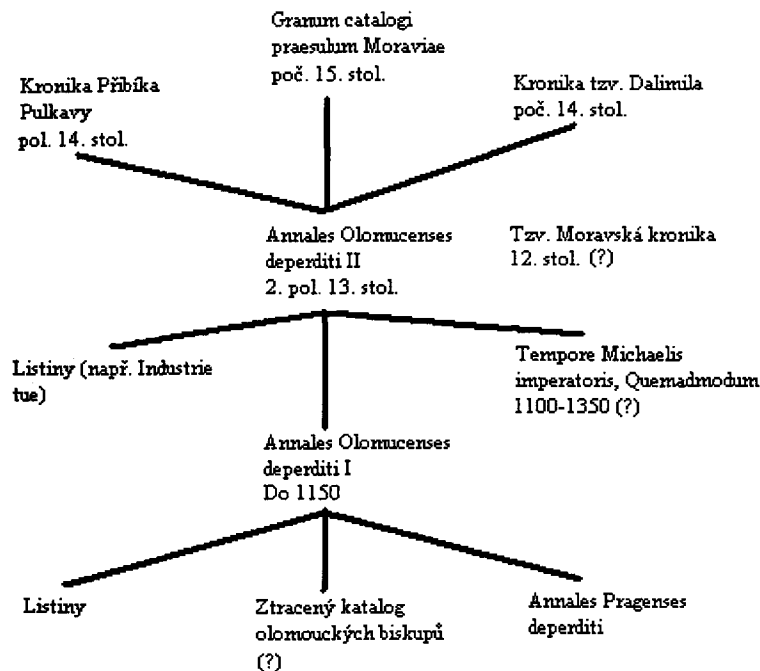
⁵⁸⁾ L. E. HAVLÍK, *Granum cathalogi*, s. 87–99, se je sice pokusil vysvětlit poukazem na údajnou existenci nějakých moravských letopisů 9.–10. věku a našel rovněž řešení problému, jak k jednotlivým letopočtům mohl jejich případný opisovač dojít. Zapomněl však na to, že se ona data vážou ke zprávám, které by autor té doby spíše nenapsal – že se ovšem omyl nedal vyloučit, ukazuje pražská tradice – a zejména pak neobjasnil, proč se v *Granu* tak hlasitě ozývá *Tempore Michaelis imperatoris*. Jeho řešení tedy bude vhodnější odmítnout.

⁵⁹⁾ *Cosmae Chronica* II. 21, s. 121.

AOd přišli v průběhu 14. století do styku tzv. Dalimil a Přibík Pulkava a využili ji ve svých dílech.

Naše úvahy lze tedy uzavřít s tím, že většina letopočtů *Grana* (ani jeho starobylé předlohy) neodpovídá realitě 9. a 10. století a nemůže nám tedy poskytnout jistější vědění o dění v té době. To ovšem o ceně tohoto pramene mnoho nevypovídá. Důkaz existence starých olomouckých letopisů totiž umožňuje tvrdit, že přinejmenším v první polovině 12. století lze v Olomouci předpokládat snahu o vyličení osudů tamního biskupství od jeho starobylých počátků. O století později se pak zřejmě odehrál pokus o nalezení těsnějších spojníc mezi jeho přemyslovskou současností a velkomoravskou minulostí.⁶⁰⁾

⁶⁰⁾ O tom svědčí zejména zpráva k roku 920, viz *Granum catalogi ad A. 920*, s. 66: „*Regnum Moravie per resignacionem Swatopluk regis in personam ducis Boemie cessavit.*“ Ta je svým obsahem blízká tomu, co tvrdí Pulkava, který však stejně jako kdysi Kristián spojuje pád Velké Moravy s Metodějovou klatbou, viz *Przibiconis Chronica Bohemiae ad A. 894*, s. 17.

David Kalhous

**GRANUM CATALOGI PRAESULUM MORAVIAE
AS A SOURCE OF THE HISTORY OF MORAVIA
IN THE 10TH CENTURY?**

The oldest news contained in Granum Catalogi praesulum Moraviae relate to the history of Great Moravia already. However, with regard to the fact that Granum was compiled only at the beginning of the 15th century, namely on the basis of the chronicle by Přebík Pulkava of Radenin from the 14th century, Granum news is used very rarely in relation to the history of the 9th – 11th century.

*Based on a new confrontation of Přebík's chronicle with Granum, the author came to a surprising conclusion that this chronicle could not serve as a source for Granum in most cases collected by A. Breitenbach. Having confronted it with other sources, we also succeeded in uncovering traces of two editions of Olomouc annals; the annals have not survived though. Deeds and obituaries, which have survived in manuscript versions from the 12th century, contain records which say that first known Olomouc Bishop Jan (1063–1085) was already the third bishop. Granum also specifies dates of bishops pontificates in the 10th – 12th centuries (and on the other hand, it does not mention the Olomouc bishop Wezil mentioned in Přebík Pulkava's chronicle!). It does not mean this data is correct, especially not in the 10th century, however, it does document a certain effort to give concept to the history of Olomouc bishopric and its written description with the help of domestic records and a chronicle ranking to the group of Prague annals from the 12th century. Other indications, for example the presence of the Velehrad tradition, suggest that this lost document which Granum was based on was reedited probably in the 13th century with the use of the following legends *Tempore Michaelis imperatoris* and *Quemadmodum*. And this second edition was used a source of information by so called Dalimil, Přebík Pulkava and Granum. This would also explain the traces of verbal and subject matter conformities between the two chronicles and Granum.*

Even though we succeeded in uncovering remains of an unknown and fairly old source of the Czech medieval history, it unfortunately is not a great acquisition regarding the density of 'specific data'. Nevertheless, just the pure fact that in the mid-12th century a document was written in Olomouc, which attempted to present the history of bishopric from its ancient beginning, is worth noticing.

Translated by Eva Vybíralová